גמרא

או דילמא משום דחילופין כגידולין דמי לא שנא הוא ולא שנא חברו אמר רב אחא בר מניומי ת״ש *האומר לאשתו קונם שאני נהנה ליך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין מ״ט בעלי חובין נפרעין לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי *אמר רבא דילמא לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד אלא ת״ש(א) אהמקדש בערלה אינה מקודשת ג)מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת הכא נמי לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד: **מתני׳** ג) בהריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ואסורים

רש״י

או דילמא. הכי קאמר דודאי אסור בחלופיהן (א) דומיא דגידולין נינהו וכי היכי דאסור בגידולין הכי נמי אסור בחליפין: **קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין.** מבעלה דלגון הבעל הוא שילוו לה. והא הכא (ב) דלוותה מאחרים דחילופי ממונו של בעל הוי ולא מיתסר אלמא דאין אדם אוסר דבר שלב״ל על חבירו דהא נפרעין מבעלה: **לאו כגידולין דמי.** ובגידולין אסור אבל בחליפין מותר: **אמר רבא.** לעולם אימא לך דחליפין כגידולין דמו ומיתסרי ואהכי לכתחילה לא תלוה ותאכל אבל בדיעבד שפיר דמי. והא דאמרינן בהך פירקא דלעיל (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לזה ובא הלה ונוטל מזה לא דמיא להא דהאי לא רמי עליה דהאי למיפרנסיה והאי דקיהיב להאי אימור לא משום מודר קא יהיב ליה אלא מתנה בעלמא הוא דקא יהיב להאיך אבל האי בעל דלמפרנסה קאי אימא (ג) דליתסר ליה לפרוע לבעל חוב לכתחילה הוא דלא: **תא שמע.** דמותר אפי׳ לכתחילה: **המקדש בערלה.** שהוא איסור הנאה אינה מקודשת: **מכרן וקידש בדמיהן מקודשת.** אלמא דחליפין לאו כגידולין דמו דגידולין אסור ובחליפין משתרי: **ה״נ.** מיירי דלכתחילה לא ימכור ואם קידש בדמיהם מאי דעבד עבד: **מתני׳ הריני עליך חרם.** נכסי יהיו עליך חרם: **המודר אסור.** אבל המדיר מותר:

והבור

ר״ן

לווה. כלומר האשה ובעלי חוב באין ונפרעין. דנהי דמתסרי עלה נכסי בעלה מיהו אכתי שיעבודה אנכסיה קאי הילכך בעלי חוב באין ונפרעין. דאפילו למאן דאמר(ד) דהמפרנס אשתו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי ה״מ במעלה לה מזונותיה אבל כשהיא לווה חייבת היא במה שלוותה ובעלי חוב נפרעין מן הבעל דמוציאין מזה ונותנין לזה מדר׳ נתן. וכזה יצאתי ידי חובתי מכל מה שהאריך הרשב״א בזה: **מאי טעמא בעלי חובין באין ונפרעין לאו משום דחלופיהן לאו כגדוליהן דמו.** דקס״ד דכיון דבשעה שהיא לווה משעבדת נכסי הבעל הרי היא כמחלפת נכסי הבעל בנכסי אחרים כיון דלבסוף בע״ח באין ונפרעין נהי דקא אמרינן מ״ט בע״ח באין ונפרעין לאו היא גופה קשיא לן דלדידהו ליכא איסורא כלל אלא הכי קאמר כיון דלבסוף בעלי חוב באין ונפרעין היכי שריא לה ללוות כך פירשו רבותי. ולי נראה דה״ק אם איתא דחלופיהן כגדוליהן דמו היאך בעלי חובין באין ונפרעין דנהי דמדינא מוציאין מזה ונותנים לזה מדרבי נתן הכא אנן סהדי דאדעתא דידה נחית ולאו אדעתא דבעל כי היכי דלא לעביד היא איסורא על ידייהו. ונראה לי דלהכי פסיט לה מהך ברייתא ולא פסיט מסיפא דמתני׳ דהאומר לבנו קונם שאתה נהנה לי וכו׳ דתנן בסיפא לווה ובעלי חוב באין ונפרעין משום דאיהו לא הוי כמחליף דהא מאי קני נכסי אבל אשה שאין לה קנין בלא בעלה סליק אדעתין דהויא כמחלפת נכסי הבעל ממש. ומשני ודילמא לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר כשהוא בא להחליף איסור בהיתר לכתחלה בידים אסור והחליפין אסורין אבל זו בשעה שלוותה אע״פ שהבעל מתחייב אין כאן חליפי איסור ממש הילכך יכולה היא ללוות ולאכול ואע״פ שאח״כ נפרעין מן הבעל דיעבד הוא שנעשו חליפין למה שאכלה: **ת״ש המקדש בערלה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת.** דקס״ד דכיון שאסור ליהנות מן החליפין אפילו עבר ונהנה בחליפין נאסר דליהוי חליפי חליפין אסורין ומשום הכי קשיא ליה כשעבר וקידש בדמיהן למה היא מקודשת גמורה ואינה צריכה לקדש פעם אחרת דלאי אסירי חליפין מדרבנן הוה לן לאצרוכה קדושי אחריני. ואמרינן הכא נמי לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר לכתחלה הוא שאסור ליהנות מן החליפין אבל אם עבר ונהנה נהנה דחליפין מותרין: **ולענין הלכה** לגבי נודר עצמו דאמר אלו אפילו החליפין אחר נודר אסור בהן והיינו מתני׳ אבל כשהדירו אחר וכן נמי בנודר עצמו דלא אמר אלו מסתברא דלקולא נקיטי׳ דכיון דבכי האי גוונא גבי איסורי הנאה דעלמא ליכא למימר דחלופיהן כגדוליהן דמי אלא מדרבנן בעלמא וכדפרישית לעיל הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא ואפילו עבר והחליפין חליפין מותרין. אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז״ל כתב בפ׳ חמישי מהלכות נדרים (הלכה ט״ז) הרי גדוליהן וחלופיהן ספק לפיכך חברו אסור בגידולי פירות אלו וחלופיהן. והרמב״ן ז״ל מסתם לה סתומי לקמן בפרק הנודר מן הירק: **מתני׳ הריני עליך חרם.** שתהא הנאתו עליו כחרם של בדק הבית. ובגליל מיירי דסתם חרמים לבדק הבית (לעיל דף יח:): **הרי את עלי.** שיהא הנאת חבירו עליו כחרם: **מותרין בדבר של עולי בבל.** שהפקירום עולי בבל לכל ישראל:

ואסורין

תוספות

תא שמע האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך. ותלה הדבר בתשמיש שאמר הנאת תשמישך עלי אם תיהנה משלי דאל״כ כיון דמשועבד לה לא מצי מדיר לה אי נמי דאדרה כשהיא ארוסה (או) ונישאת: **לוה ובעלי חובין נפרעין.** כלומר לותה ואכלה ועמדה ומיאנה אין לה מזונות הא לא מיאנה יש לה מזונות ואפילו לרבנן דחנן דאמרי הניח מעותיו על קרן הצבי ה״מ במפרנס אשת חבירו סתם אבל הלוה לה בתורת הלואה נפרע מן הבעל ואפ״ה ולרבנן דחנן הילך פורע חובו הוא הרי אסור לפרוע נמי שמודר הנאה ממנו וי״ל דהייט בפורע חוב חבירו שהוא יכול לתובעו ולומר פרע לי מה שפרעתי בשבילך והוי כאילו הלוהו ממש אבל באשתו אינו חייב לפרוע לו כלל מה שפרע בשבילה: **מאי טעמא בעלי חובות חוזרין ונפרעין לאו דחילופין לאו כגדולין דמו.** ופרו ליהנות למודר דאי אסורין א״כ מעות שמוסרין לה המלוים הוי חליפי מעות הבעל ומההוא דתנן (לעיל דף מג.) המודר הנאה מחבירו הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וכו׳ לא תאי למיפשט בעיין דהתם חנוני לית ליה למיתבע מידי מן המדיר הילכך מתנת חנם הוא דיהיב לחנוני ואם ירצה חנוני עדיין יוכל לתבוע מודר אבל הכא דבעלי חובות יש לו על הבעל שהבעל חייב במזונות אשתו א״כ מה שהם מלוים לה הוי ממש חליפי מעות הבעל: **דילמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד.** כלומר לותה דוקא כדיעבד קאמר דאו בעלי חובין נפרעין אבל לכתחלה לא תלוה וכשלותה הרי זה דיעבד שאין זה חליפי איסור ממש שעדיין האיסור לא בא אבל מעיקרא סלקא דעתך דשרו רבנן ללוות בתחלה ולגרום דברים שיבא לידי איסור לכן פשיט מיניה דחליפי (טומאה) מותרין: **ת״ש המקדש [בערלה]** (בדמי ערלה פי׳ בדמים של ערלה) **או בכלאי הכרם אינה מקודשת משום דאיסורי הנאה אינון ולאו הוי ממון.** מכרם וקדש בדמיהן בערלה ובכלאי הכרם מקודשת דאין תופסין דמיהן אלמא שרי לאתהנויי בחליפין דאי אסור ליהנות היה לנו לומר דאסור לשהות עמה באותם קידושין: **ה״נ הא לכתחלה הא דיעבד.** כלומר אכתי איבעיא ליה אי מותר לכתחלה הוא או דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ואע״ג דעל ידי הקידושין הוא נהנה ממנה לכתחלה דוקא בקידושין שלא תקנו חכמים להפקיע הקידושין דכיון שהיא אשתו הוא חייב ליהנות ממנה אבל משאר הנאות אם אסור למוכרם אם לקח מן המעות כלי אסור ליהנות ממנו דלאסור בחלופיהן קרינן ביה. מפירו״ש רבינו״ו שמעיין מקולי״י: **הריני עליך חרם המודר אסור.** דהכי קאמר הרי ממוני אסור עליך. **הרי אתה עלי חרם.** הכי קאמר הרי ממונך עלי כחרם ותנם הוי הקדש דסתם חרם לבדק הבית: **ומותרים בדברים של עולי בבל** כגון בור שבאמצע הדרך שעשאוהו עולי גולה. לפי שהפקירוהו לכל ישראל ולא נתנוהו להם לבית שותפין (כך) [כו] לענין שיוכל האחד לאסור חלק חבירו: **בדברים של אותה העיר.** שהם דרים בה שכן (מפני) שותפין הוא לאסור מפני חלקו של זה:

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ה מהל׳ אישות הל׳ א ב סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ כח סעיף לא כב:

יג ב מיי׳ פ״ה מהלכות נדרים ה״א [ג] סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סימן רכד סעיף א:

מסורת הש״ס

א) קדושין נו:, ב) [שם ע״ז נד: סג.], ג) לעיל ה. [נדה נט.], ד) [כתובות קז:].

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה או דלמא וכו׳ דדומיא דגידולין: (ב) ד״ה קונם וכו׳ והא הכא דמאי דלוותה מאחרים חילופי ממונו: (ג) ד״ה אמר רבא וכו׳ אימא לך דליתסר וכו׳ דלכתחלה הוא:

גליון הש״ס

גמ׳ האומר לאשתו קונם. עי׳ ב״ק דף קט ע״א תד״ה נע״מ: **שם אמר רבא דלמא לכתחלה.** עי׳ לקמן דף פג ע״א בהר״ן ד״ה דלמא מיין:

פירוש הרא״ש

פירות חבירו על חבירו דליכא תרתי שהפירות אינן ברשותו וגם חבירו אינו ברשותו לאסור דבר עליו גם אינו יכול לאסור דבר שלא בא לעולם כיון דליכא תרתי: **או דילמא חליפין מיתסרי מדי דהוה אגידולים.** אף על גב דליתנהו בעולם וגידולים פשיטא כיון דיוצא מגוף האיסור אין חילוק בינו לבין חבירו: **לוה ובעלי חובין באין ונפרעין.** אפילו למאן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי הני מילי במפרנס מעצמו אבל לותה חייב הבעל לשלם כדאמרינן בכתובות (דף קז:) גבי ממאנת דאין לה מזונות כגון לותה ואכלה ועמדה ומיאנה משמע הא אם לא מיאנה חייב הבעל לשלם מה שלותה ואין זה כמו פורע חובו דאמרינן אליבא דרבנן דמיירי הכא דנשבע שלותה אחרה שלא יפרעו אלא מבעלה: **לאו משום דחליפין לאו כגידולין דמו.** דאיחלפו אותן מעות שקבל מן הבעלים שאסורין עליה וכיון שחייב הבעל לפרוע למלוה הרי נעשו כבר המעות שנותן לאשה חליפי קונם ומהא דתנן לעיל בפרק אין בין המודר (דף מג.) שמותר המדיר לפרוע לחנוני ולפועלים אינו יכול להביא ראיה דשאני התם דאין המדיר חייב לפרוע להם הילכך מה שהם נותנים לו למודר לא הוי חליפי קונם דמתנה בעלמא יהבי למודר ומה שהמדיר נותן להם אינו אלא מתנה בעלמא דאי בעי לא יהיב ליה מידי: **דילמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד.** הא דמיבעיא ליה אי חליפין אסורים היינו אם לכתחלה אסור להחליפן וליהנות מן הדמים אבל אם החליפן בדיעבד הדמים מותרים והכא בדיעבד קאמר אם לותה בעלי החובין באין ונפרעין ונראה לפרש דאפילו לכתחלה נמי כדמשמע לישנא דברייתא דקתני לוה ולא קתני לותה ותפיס ליה בדיעבד כיון שהמלוה נותן לה המעות קודם שקבל תמורתו מן הבעל דאיסורא דרבנן בעלמא הוא ולא אסרו אלא היכא שהוא מחליפן ממש: **אם מכרן וקידש בדמיהן מקודשת.** אלמא חלופי אסורי שרו דאי אסירי הא לא יהיב לה מידי ומשני הכא נמי כיון דמכרן בדיעבד שרו דמיה: **מתני׳ הריני עליך חרם המודר אסור.** אבל לא הנודר אע״ג דלא אמר ואתה עליך לא: **שניהם אסורים.** הא לא אצטריך אלא אגב דבעי למתני שניהם מותרים בדבר של עולי בבל לאשמועינן דהפקר הוי ולא דשותפין:

מוסף רש״י

אמר רבא. כלומר לעולם אימא לך דכגדולין הם והאי דלוה ואוכלת, דלמא לכתחלה הוא דאסור ללות על נכסיו (ראה״ה בשמו). **מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת.** דאין דמים נתפסין באיסור (קדושין נו:) דלא מיתפסי באיסורא וממונא הוא, ואע״ג דאיהו אסור לאתהנויי מינייהו מיהו השתא הנאה מטיא ליה על ידי ערלה, אבל איהי לא מערלה קא מטיא לה, ודוקא קידושי אשה, אבל לאיתהנויי מינייהו מדרבנן אסור (ע״ז נד:). **המודר אסור.** מי שהוטל עליו הנדר אסור ליהנות מזה שנדר הנדר, דהכי קאמר ממוני עליך הקדש (ביצה לח.). **הרי את עלי חרם הנודר אסור.** הכי קאמר ליה הרי ממונך עלי כסתם חרמים שהן לבדק הבית, הלכך הנודר אסור ליהנות משל המודר, דכתיב לא יחל דברו, ורשאי הוא לאסור עצמו בממון חברו (שם). **בדבר של עולי בבל.** שעולי בבל הפקירו הכל לכל ישראל, אבל דבר אותה העיר שלהם הוא, שהרי אין לאחרים חלק עמהם, ואם הוא מבני העיר יש לו חלק שם ויכול לאסור הכל עליו (ראה״ה בשמו).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones